

(इंग्रजीत टंकलिखित न्यायनिर्णयाचा मराठी अनुवाद)

[1996] 3 S. C. R. 687

बोड्डुला कृष्णय्या आणि ए. एन. आर.

विरुद्ध

राज्य निवडणूक आयुक्त , ए. पी. आणि इतर

मार्च 20, 1996

[न्यायमूर्ती के. रामास्वामी, एस. पी. भरुचा आणि के. एस. परीपूरनन]

आंध्र प्रदेश पंचायत राज कायदा, 1994 : कलम 33.

ग्राम पंचायत मंडळ परिषद आणि जिल्हा परिषद नियम, 1994 च्या संदर्भात आंध्र प्रदेश पंचायत राज निवडणूक न्यायाधिकरण : ग्राम पंचायत मंडळ परिषद आणि जिल्हा परिषद नियम, 1994 च्या संदर्भात . नियम 2 (1) (2) आणि 12 (डी) (iii).

भारतीय राज्यघटना, 1950 : कलम 243 (0)

निवडणूक प्रक्रिया- हस्तक्षेप करण्याचा न्यायालयाचा अधिकार- ग्राम पंचायत निवडणूक - मसुदा मतदार यादी- 94 व्यक्तींची नावे हटवणे- याचिका - निवडणुकीच्या एक दिवस आधी उच्च न्यायालयाने दिलेला अंतरिम आदेश- 94 व्यक्तींनी निवडणुकीत भाग घ्यावा, परंतु मतदानाच्या तारखेला ते त्यांच्या मताधिकाराचं वापर करू शकले नाहीत. मताधिकार वापरासाठी निर्देश मागितले. - मतदानाचा निकाल जाहीर न करण्याचा उच्च न्यायालयाचा अंतरिम आदेश- उच्च न्यायालयाने महसूल विभागीय अधिकाऱ्यांना चौकशी करण्याचे निर्देशही दिले- 20 व्यक्ती मतदार यादीत समाविष्ट होण्यास पात्र आहेत हे शोधून काढले. मतदान आधीच झाले असताना उच्च न्यायालयाने निर्देश दिले कि पात्र ठरलेल्या २० व्यक्तींनी त्यांच्या मताधिकाराचा स्वतंत्रपणे वापर करावा - उच्च न्यायालयाने दिलेल्या आदेशाविरुद्ध अपील - मानण्यात आले की याचिका दाखलयोग्य असूनही मतदानाचा निकाल जाहीर न करण्याचे किंवा २० जणांसाठी नव्याने मतदान घेण्याचा उच्च न्यायालयाचा आदेश कायद्याने योग्य नव्हता. उच्च न्यायालयाचे रीट याचिका प्रलंबित ठेवून निवडणूक प्रक्रिया ठप्प करण्याचे निर्देश देणे न्याय्य नव्हते.

मेघराज कोठारी विरुद्ध परिसीमन आयोग, [1967] 1 एस. सी. आर. 400 = ए.
आय. आर. (1967) एस. सी. 669, उद्धृत.

एन. पी. पुन्नूस्वामी विरुद्ध निवडणूक निर्णय अधिकारी, नमक्कल मतदारसंघ आणि इतर,
[1952] एस. सी. आर. 218; लक्ष्मी चरण सेन आणि इतर. इत्यादी. वि. ए. के. एम. हसन उझमान
आणि इतर. इत्यादी., [1985] पूरक. 1 एस. सी. आर. 493 आणि उत्तर प्रदेश राज्य आणि इतर वि.
प्रधान, संघ क्षेत्र समिती आणि इतर, [1995] परिशिष्ट. 2 एस. सी. सी. 305, संदर्भित.

दिवाणी अपील न्यायाधिकरण : दिवाणी अपील क्र. 5283-84/1996

डब्ल्यू. पी. किरकोळ मधील पी. क्र. 16901/95, W.V.M.P. क्र. 2478, डब्ल्यूपी क्र.
13830, W.P.M.P. क्रमांक 16901 /1995 आंध्र प्रदेश उच्च न्यायालयाच्या 22.12.95 तारखेच्या
निकाल आणि आदेशावरून.

अपीलकर्त्यासाठी - पी. पी. राव, एल. नागेश्वर राव, विमल दवे, एम. नारायण राव
आणि बी. राजेश्वर राव.

प्रतिवादींसाठी - एम. एम. रेड्डी, डी. प्रकाश रेड्डी, के. राम कुमार, बालसुब्रमण्यम
आणि सुश्री एस. उषा रेड्डी.

न्यायालयाचा खालील आदेश देण्यात आला :

रजा मंजूर झाली. आम्ही दोन्ही बाजूंच्या वकिलांचे म्हणणे ऐकले आहे .

हा वाद आन्ध्र प्रदेश राज्याच्या नालगोंडा येथील ग्रामपंचायतीच्या निवडणुकीशी
संबंधित आहे . आंध्र प्रदेश पंचायत राज कायदा, 1994 (क्रमांक 13/1994) (थोडक्यात 'कायदा')
अंतर्गत ग्रामपंचायतीच्या निवडणुका घेण्यासाठी 7 जून 1995 रोजी अधिसूचना जारी करण्यात आली.
मतदानाच्या 30 दिवस आधी ग्रामपंचायतीच्या मतदार याद्या निश्चित करणे आवश्यक होते.. असे दिसते
की सक्षम अधिकाऱ्याने तयार केलेल्या मसुद्यात सुमारे 94 व्यक्तींची नावे आढळतात परंतु नंतर त्यांची

नावे वगळण्यात आली. असे दिसून येईल कि सक्षम प्राधिकाऱ्याने तयार केलेल्या मसुद्यात सुमारे ९४ व्यक्तींची नावे आढळून आली परंतु नंतर त्यांची नावे वगळण्यात आली. परिणामी, त्यांनी या प्रकरणात प्रतिवादी क्र. 6 - 42 सह उच्च न्यायालयात रिट याचिका क्र. 3060/95 दाखल केली. 27 जून 1995 रोजी निवडणुका झाल्या. 26 जून 1995 रोजी दिलेल्या अंतरिम आदेशाद्वारे उच्च न्यायालयाने 94 व्यक्तींना निवडणुकीत सहभागी होण्यास परवानगी देण्याचे निर्देश दिले, परंतु मतदानाच्या तारखेला ते त्यांचा मताधिकार वापर करू शकले नाहीत. त्यानंतर, डब्ल्यू. पी. एम. पी. क्र. 16901/95 मध्ये प्रतिवादी क्र. 6 - 42 ने त्यांचा मताधिकार वापरण्याची परवानगी देण्यासाठी निर्देश मागितले. 6 जुलै 1995 रोजीच्या अंतरिम आदेशाद्वारे उच्च न्यायालयाने ग्रामपंचायतीच्या निवडणुकीचा निकाल जाहीर न करण्याचे निर्देश दिले. 6 जुलै 1995 रोजी उच्च न्यायालयाने जारी केलेले निर्देश रद्द करण्यासाठी अपीलकर्ता आणि प्रोफार्मा प्रतिवादी क्रमांक 43 यांनी डब्ल्यू. व्ही. एम. पी. क्रमांक 2478/95 दाखल केला. 8 नोव्हेंबर 1995 रोजी उच्च न्यायालयाने नलगोंडा येथील महसूल विभागीय अधिकारी (आर. डी. ओ.), यांना प्रतिवादी क्रमांक 6 - 42 च्या दाव्यांची छाननी करण्याचे आणि ते गावात राहत आहेत की नाही याची खात्री करण्याचे निर्देश दिले. 2 डिसेंबर 1995 रोजीच्या कार्यवाहीनुसार, आर. डी. ओ. ला आढळले की केवळ 20 व्यक्ती मतदार यादीत समाविष्ट होण्यास पात्र आहेत कारण चौकशीदरम्यान ते गावात राहत असल्याचे आढळून आले. या तथ्यांवर, उच्च न्यायालयाने 22 डिसेंबर 1995 रोजीच्या आक्षेपार्ह आदेशाद्वारे निर्देश दिले की प्रतिवादी क्रमांक 6 - 42 पैकी 20 व्यक्ती, जे मतदान करण्यास पात्र असल्याचे आढळून आले होते, त्यांना निवडणुकीत भाग घेण्याची परवानगी दिली जावी. अशा प्रकारे, विशेष रजेद्वारे हे अपील केले जातात.

एकमेव प्रश्न हा आहे कि मतदान आधीच संपले असताना मतदानाचा हक्क बजावण्यास पात्र असल्याचे आढळून आलेल्या 20 व्यक्तींना त्यांच्या मतदानाच्या अधिकारचा स्वतंत्रपणे वापर करून सहभागी होण्याचे निर्देश देताना उच्च न्यायालय न्याय्य ठरेल का . अपीलकर्त्याची बाजू मांडणारे ज्येष्ठ वकील पी. पी. राव यांनी असा युक्तिवाद केला की एकदा निवडणूक प्रक्रिया निश्चित करण्यात आली की, राज्यघटनेच्या कलम 243 (0) च्या अंमलबजावणीद्वारे, उच्च न्यायालयाचे 20 व्यक्तींना मतदान प्रक्रियेत सहभागी होण्याचे निर्देश देणे न्याय्य नव्हते. योग्य उपाय हा निवडणूक याचिकेद्वारे असेल. या कायद्याचा, त्याअंतर्गत बनवलेले नियम आणि कलम 243 (0) चा उद्देश हा आहे की, एकदा ग्रामपंचायतीची निवडणूक प्रक्रिया सुरू झाली की, ती प्रक्रिया निवडणुकीचा निकाल जाहीर करून संपवली जावी आणि निवडणुकीशी संबंधित कोणताही वाद हा निवडणूक वादाचा विषय असेल आणि कायदानुसार योग्य

न्यायाधिकरणाद्वारे हाताळला जाईल. त्यामुळे उच्च न्यायालय वरील निर्देश देण्यात न्याय्य ठरले नाही. प्रतिवादींची बाजू मांडणारे ज्येष्ठ वकील के. माधव रेड्डी यांनी असा युक्तिवाद केला की प्रतिवादींनी निवडणूक प्रक्रिया अधिसूचित होण्याच्या स्वरूप आधी जानेवारी 1995 मध्ये रिट याचिका दाखल केली होती आणि मसुद्यातून त्यांची नावे वगळण्यावर प्रश्नचिन्ह उपस्थित केले होते. जरी त्यांची नावे मतदार यादीच्या मसुद्यात दिसत असली तरी ती नारायणपूर गावातील रहिवाशांना संधी न देता वगळण्यात आली, ही वस्तुस्थिती असल्याचे आढळून आले आहे. चौकशीत, 20 पात्र व्यक्तींची नावे सापडली आणि तरीही उच्च न्यायालयाने 26 जून 1995 रोजी रिट याचिका क्र. 3060/95 मध्ये दिलेला आदेश, ज्याला अंतिम होण्यास मान्यता देण्यात आली होती, तेव्हा त्यांना त्यांच्या मतदानाच्या अधिकाराचा वापर करण्यास नकार दिला. त्यांना निवडणुकीत भाग घेण्याची परवानगी देण्याचे निर्देश त्यांना त्यांच्या मतदानाच्या अधिकाराचा वापर करण्यापासून रोखल्यामुळे विफल ठरले. त्यामुळे रिट याचिकेत निर्देश देताना उच्च न्यायालय न्याय्य ठरले. असा देखील युक्तिवाद केला जातो की उच्च न्यायालयाने रिट याचिका प्रलंबित ठेवून निर्देश दिले आणि ते विवेकाधीन असल्याने, हे न्यायालय संविधानाच्या अनुच्छेद 136 अंतर्गत आदेशात हस्तक्षेप करण्यास धीमे ठरेल.

संबंधित विषयांवर आमची चिंता व्यक्त केल्यानंतर, आमच्या विचारार्थ उद्भवणारा प्रश्न असा आहे की, प्रथम 6 - 42 या प्रतिवादींना, विशेषतः 20 व्यक्तींना, निवडणूक प्रक्रिया पूर्ण झाल्यानंतर निवडणूक प्रक्रियेत सहभागी होण्यास परवानगी देण्याचे निर्देश देताना आणि परिणामी, निवडणूक प्रक्रियेत हस्तक्षेप करताना उच्च न्यायालय न्याय्य ठरेल का ?

अधिनियमाच्या कलम 33 मध्ये अशी कल्पना करण्यात आली आहे की, फक्त या संदर्भात केलेल्या नियमांनुसार अशा प्राधिकरणाकडे सादर केलेल्या निवडणूक याचिकेला सोडून, या अधिनियमांतर्गत झालेल्या कोणत्याही निवडणुकीवर प्रश्न उपस्थित केला जाणार नाही. या कायद्यांतर्गत नियम बनवण्याच्या अधिकाराचा वापर करून, ग्राम पंचायत, मंडळ परिषद आणि जिल्हा परिषद नियम, 1994 (थोडक्यात, 'नियम') च्या संदर्भात आंध्र प्रदेश पंचायत राज निवडणूक न्यायाधिकरणे तयार करण्यात आली. नियम 2 (1) अंतर्गत अशी तरतूद आहे की, अन्यथा तरतूद केल्याप्रमाणे, ग्राम पंचायतीचा सदस्य, सरपंच किंवा उपसरपंच, मंडळ परिषदेचा अध्यक्ष (आणि उपाध्यक्ष) आणि मंडळ परिषद प्रादेशिक मतदारसंघांचा सदस्य आणि जिल्हा परिषदेचा अध्यक्ष (उपाध्यक्ष) आणि जिल्हा परिषद प्रादेशिक मतदारसंघांचा सदस्य अशा कोणत्याही सदस्याची, कोणत्याही उमेदवाराने किंवा मतदाराने नियम (2) मध्ये परिभाषित केलेल्या नियमांनुसार निवडणूक न्यायाधिकरणांना सादर केलेल्या निवडणूक

याचिकेद्वारे, ज्या उमेदवाराला योग्यरित्या निवडून आल्याचे घोषित केले गेले आहे (यापुढे परत आलेला उमेदवार म्हटले जाईल) त्या उमेदवाराच्या विरोधात किंवा त्याच्या विरोधात दोन किंवा अधिक उमेदवार परत आले असतील तर, या कायद्यांतर्गत कोणतीही निवडणूक आयोजित केली जाणार नाही.

नियमांच्या नियम 12 (डी) (iii) मध्ये निवडणुका रद्द ठरवण्याची कारणे प्रदान करतात जी खालीलप्रमाणे आहेत :

निवडणूक न्यायाधिकरणाच्या मतानुसार निवडणुकीचा निकाल जोपर्यंत तो परत आलेल्या उमेदवारशी संबंधित आहे, कोणत्याही अयोग्य स्वीकारामुळे किंवा कोणत्याही मताला नकार दिल्याने किंवा कोणत्याही निरर्थक स्वीकारामुळे भौतिकरीत्या प्रभावित झाला असेल तर न्यायाधिकरण परत आलेल्या उमेदवाराची निवडणूक रद्द ठरवेल.

राज्यघटनेच्या अनुच्छेद 243 (0) मध्ये निवडणुकांच्या प्रकरणांमध्ये न्यायालयांच्या हस्तक्षेपावर बंदी घालण्याची तरतूद आहे. घटनेत काहीही असले तरी पोटकलम (बी) अंतर्गत राज्याच्या विधिमंडळाने बनवलेल्या कोणत्याही कायद्याद्वारे किंवा त्याखाली तरतूद केलेल्या अशा प्राधिकरणाकडे सादर केलेल्या निवडणूक याचिकेशिवाय कोणत्याही पंचायतीच्या निवडणुकीत प्रश्नचिन्ह उपस्थित केले जाणार नाही. अशा प्रकारे सक्षम कायदेमंडळ आणि त्यातील तरतूद केलेल्या पद्धतीनुसार किंवा कायदानुसार निवडणूक न्यायाधिकरणाकडे सादर केलेल्या निवडणूक याचिका वगळता निवडणूक प्रक्रियेत हस्तक्षेप करण्यावर घटनात्मक प्रतिबंध आहे . निवडणूक प्रक्रियेला स्थगिती देणे हा न्यायालयाचा अधिकार आता अविभाज्य राहिलेला नाही.

एन. पी. पुन्नूस्वामी विरुद्ध निवडणूक निर्णय अधिकारी, नामकल मतदारसंघ आणि इतर, [1952] एस. सी. आर. 218 या खटल्यात या न्यायालयाच्या घटनापीठाने असे मत मांडले होते की लोकशाही देशांमध्ये कायदेमंडळांना जी महत्वाची कार्ये पार पाडावी लागतात त्या संदर्भात ती नेहमीच एक महत्वाची बाब म्हणून ओळखली जाते, निवडणूक वेळापत्रकानुसार शक्य तितक्या लवकर संपवण्यात यावी आणि सर्व वादग्रस्त बाबी आणि निवडणुकांमुळे उद्भवणारे सर्व वाद निवडणूक संपेपर्यंत पुढे ढकलावेत, जेणेकरून निवडणूक प्रक्रिया अवाजवीपणे लांबणीवर पडू नये. या तत्त्वाच्या अनुषंगाने, निवडणूक कायद्याची योजना अशी आहे की 'निवडणुकी' वर परिणाम न करणाऱ्या कोणत्याही गोष्टीला

कोणतेही महत्त्व दिले जाऊ नये; आणि जर ती सुरु असताना कोणतीही अनियमितता झाली असेल आणि ती त्या श्रेणी किंवा वर्गाशी संबंधित असतील ज्या कायदानुसार निवडणुका घेतल्या जातात, त्यामुळे 'निवडणूक' खराब होईल आणि प्रभावित व्यक्तीला त्यावर मागणी उपस्थित करता येईल; त्यांना निवडणूक याचिकेद्वारे विशेष न्यायाधिकरणासमोर आणले जावे आणि निवडणूक सुरु असताना कोणत्याही न्यायालयासमोर त्यांना वादाचा विषय बनवला जाऊ नये.

लक्ष्मी चरण सेन आणि इतर इत्यादी वि. ए. के. एम. हसन उझमान आणि इतर इत्यादी., [1985] पूरक. 1 एससीआर 493 मध्येही हेच तत्त्व मांडले गेले होते. या प्रकरणात जेथे निवडणूक प्रक्रिया सुरु करण्यात आली होती, तेथे उच्च न्यायालयाने राज्य विधानमंडळ निवडणुकीची पुढील कार्यवाही करण्यासाठी अंतरिम मनाई आदेश जारी केला. या न्यायालयाच्या घटनापीठाने असे म्हटले होते : --

"उच्च न्यायालयाने रिट याचिकेवर सुनावणी करताना आणि त्यावर नियम निसी जारी करताना आपल्या अधिकारक्षेत्रात काम केले, कारण या याचिकेने निवडणुकीच्या कायदांच्या नियमांवर प्रश्नचिन्ह उपस्थित केले होते. परंतु, 12 आणि 19 फेब्रुवारी 1982 चे अंतरिम आदेश पारित करणे आणि 25 फेब्रुवारी 1982 च्या निकालाद्वारे त्या आदेशांची पुष्टी करणे न्याय्य नव्हते . पहिली गोष्ट म्हणजे, उच्च न्यायालयाकडे त्या आदेशांना मंजूरी देण्यासाठी कोणतीही सामग्री नव्हती . रिट याचिकेतील आरोप अस्पष्ट आणि सामान्य स्वरूपाचे आहेत, ज्याच्या आधारे कोणताही दिलासा दिला जाऊ शकत नाही. दुसरे म्हणजे, जरी उच्च न्यायालयाकडे रिट याचिकेची दखल घेण्याचे आणि त्यात योग्य निर्देश जारी करण्याचे अधिकारक्षेत्राचा अभाव नसला तरी कोणत्याही उच्च न्यायालयाने संविधानाच्या अनुच्छेदाने 226 अंतर्गत आपल्या अधिकाराचा वापर करून, पुढे ढकलण्याची प्रवृत्ती किंवा परिणाम असलेले कोणतेही अंतरिम आदेश किंवा जे वाजवीपणे सुस्पष्ट आहे आणि ज्याद्वारे रिट अधिकारक्षेत्राला आव्हान केले जाईल असे आदेश पारित करू नये.

ज्यामुळे विधिमंडळ संस्थांच्या निवडणुका अनिश्चित काळासाठी पुढे ढकलल्या जातील, ज्या लोकशाही पाया आणि आपल्या राज्यघटनेच्या कामकाजाचे सार आहेत असे आदेश पारित करण्यास नकार देऊन उच्च न्यायालयांनी कलम 226 अंतर्गत कार्य करण्याच्या त्यांच्या अधिकारावर स्वतः लादलेल्या मर्यादेचे पालन केले पाहिजे, किंवा असे निर्देश दिले पाहिजेत. मतदार याद्या तयार करणे

आणि प्रकाशित करणे हे संविधानाच्या कलम 329 (ब) च्या अर्थानुसार 'निवडणूक' प्रक्रिया एक भाग आहे की नाही याची पर्वा न करता त्या मर्यादेचे पालन केले पाहिजे.

पृष्ठ 497 वर पुढे असे म्हटले गेले की :

" जरी, मतदार यादी तयार करणे आणि प्रकाशित करणे हा कलम 329 (ब) च्या अर्थानुसार 'निवडणूक' प्रक्रिया भाग नाही असे गृहीत धरले तरी, उच्च न्यायालयाने आक्षेपार्ह अंतरिम आदेश पारित करायला नको होते, ज्याद्वारे त्यांनी केवळ निवडणूक प्रक्रियेवर नियंत्रण ठेवले नाही, तर परिणामस्वरूप विधानसभेची निवडणूक अनिश्चित काळासाठी पुढे ढकलली जाण्याची जोखीम घेतली."

यू. पी. आणि ओ. आर. एस. वि. प्रधान, संघ क्षेत्र समिती आणि ओ. आर. एस., [1995] सप. मध्ये ग्रामपंचायतीच्या निवडणुका स्थगित करण्याचा प्रयत्न केला गेला तेव्हा याच तत्वाचा पुनरुच्चार करण्यात आला. 2 एस. सी. सी. 305 331 वर. न्यायालयाने असे निरीक्षण नोंदवले :

" उच्च न्यायालयाच्या दृष्टिकोनात अधिक आक्षेपार्ह बाब म्हणजे जरी संविधानाच्या अनुच्छेद 243 (0) चा खंड (अ) अनुच्छेदान कलम २४६ अन्वये बनवलेल्या किंवा बनवल्या जाणाऱ्या मतदारसंघांच्या सीमांकन किंवा अशा मतदारसंघांना जागा वाटपाशी संबंधित आणि कोणत्याही पंचायतीच्या निवडणुकीसह कायद्याच्या वैधतेच्या प्रश्नासह निवडणूक प्रकरणांमध्ये न्यायालयाच्या हस्तक्षेपावर बंदी घालतो या संदर्भात, आम्ही मेघराज कोठारी विरुद्ध सीमांकन आयोग, [1967] 1 एस. सी. आर. 400 = ए. आय. आर. (1967) एस. सी. 669 मधील या न्यायालयाच्या निर्णयाचा संदर्भ घेऊ शकतो. त्या प्रकरणात, परिसीमन आयोगाची अधिसूचना ज्याद्वारे सामान्य मतदारसंघ असलेले शहर अनुसूचित जातींसाठी राखीव म्हणून अधिसूचित केले गेले. या न्यायालयाने असे म्हटले की आक्षेपित अधिसूचना हा मतदारसंघांच्या सीमांकनाशी किंवा संविधानाच्या कलम 327 अंतर्गत केलेल्या अशा मतदारसंघांना जागांच्या वाटपाशी संबंधित कायदा आहे आणि सीमांकन आयोग कायद्याच्या कलम 8 आणि 9 च्या तपासणीवरून असे दिसून आले आहे की त्यात हाताळलेले प्रकरण हे कोणत्याही न्यायालयाच्या छाननीच्या अधीन नव्हते. अशा तरतुदींचे एक खूप

चांगले कारण होते कारण जर कलम 8 आणि 9 अंतर्गत केलेले आदेश अंतिम मानले गेले नाहीत, तर त्याचा परिणाम असा होईल की कोणताही मतदार, त्याची इच्छा असल्यास, वेगवेगळ्या न्यायालयात मतदारसंघांच्या सीमांकनावर प्रश्नचिन्ह उपस्थित करून अनिश्चित काळासाठी निवडणूक रोखून ठेवू शकेल. जरी परिसीमन आयोग कायद्याच्या कलम 8 किंवा कलम 9 अंतर्गत आणि त्या कायद्याच्या कलम 10 (4) अंतर्गत प्रकाशित केलेला आदेश अशा आदेशाला संसदेने केलेल्या कायद्याच्या स्थितीतच ठेवतो जो केवळ अनुच्छेद 327 अंतर्गत केला जाऊ शकतो. जर आपण परिसीमन कायदा, 1950 च्या कलम 8 आणि 9 च्या जागी अनुच्छेद 327 आणि कायद्याच्या कलम 2 (के. के.), 11-एफ. डी. आणि 12-बी. बी. च्या जागी अनुच्छेद 243-सी, 243-के आणि 243-0 वाचले तर हे स्पष्ट होईल की पंचायत क्षेत्राच्या परिसीमनाला किंवा उक्त भागातील मतदारसंघांच्या परिसीमनाला आणि मतदारसंघांना जागांच्या वाटपास आव्हान दिले जाऊ शकले नसते किंवा ' परिसीमनापूर्वी कोणतेही आक्षेप मागवले गेले नव्हते आणि कोणतीही सुनावणी झाली नव्हती' या कारणाव्यतिरिक्त न्यायालय अशी आव्हाने विचारार्थ स्वीकारू शकले नसते. निवडणुका घेण्याची अधिसूचना जारी झाल्यानंतर हे आव्हानदेखील विचारार्थ स्वीकारले जाऊ शकले नसते. जरी निवडणुकीसाठी अधिसूचना 31-8-1994 ला जारी केल्यानंतर आव्हान देण्यात आले होते, तरी उच्च न्यायालयाने केवळ आव्हान विचारार्थ स्वीकारले नाही तर कथित तक्रारीच्या योग्यायोग्यतेचा देखील विचार केला आहे.

अशा प्रकारे, हे स्पष्ट होईल की एकदा निवडणूक प्रक्रिया सुरू झाली की, जरी उच्च न्यायालयाने रिट याचिकेची दखल घेतली असेल किंवा आधीच रिट याचिका दाखल केली असेल, तरी निवडणूक प्रक्रियेत हस्तक्षेप करणे न्याय्य ठरणार नाही, जे निवडणूक अधिकाऱ्याला कार्यवाही थांबवण्याचे किंवा नव्याने निवडणूक प्रक्रिया आयोजित करण्याचे निर्देश देते, विशेषतः जेव्हा निवडणूक आधीच झाली आहे ज्यामध्ये मतदारांना त्यांच्या मताधिकाराचा वापर करण्यास कथितपणे प्रतिबंधित केले गेले होते. पाहिल्याप्रमाणे, हा वाद निवडणूक वादाच्या कक्षेत येतो आणि त्यामुळे त्यावर तोडगा काढण्यासाठी कायद्यात उपाय उपलब्ध आहे .

या परिस्थितीत, आम्ही असे मानतो की जरी रिट याचिका समर्थनीय असली तरी, निवडणुकीचा निकाल जाहीर न करण्याचे किंवा 20 व्यक्तींसाठी नव्याने मतदान घेण्याचे निर्देश देताना उच्च न्यायालयाने दिलेला आदेश कायद्याने योग्य नाही . रिट याचिका प्रलंबित ठेवून, निवडणूक प्रक्रिया थांबवण्याचे उच्च न्यायालयाचे हे निर्देश जारी करणे न्याय्य ठरणार नाही. हे स्पष्ट करण्यात आले आहे की जरी आम्ही असे म्हटले आहे की प्रतिवादींना अंतरिम आदेशाद्वारे दिलासा मिळण्याचा हक्क नाही, तरी हा आदेश पराभूत उमेदवारासह कोणत्याही उमेदवाराला निवडणुकीच्या अचूकतेचा प्रचार करण्यास प्रतिबंधित करत नाही . पूर्वी म्हटल्याप्रमाणे, कायदा आणि नियमांमध्ये दिलेल्या तरतुदीनुसार निवडणूक याचिकेद्वारे उपाय मागण्यास ते स्वतंत्र आहेत.

त्यानुसार अपील मान्य करण्यात आले परंतु परिस्थितीत, खर्चाशिवाय .

टी. एन. ए.

अपील मान्य करण्यात आले.

अस्वीकरण

"या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याचा/तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरिता वापर करता येणार नाही. तसेच, इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणीकरिता वैध मानला जाईल".